Aspecte lexicale ale nebulozităţii*

CRISTINA-MARIANA CĂRĂBUŞ[1]

This paper aims to analyse some lexical and etymological aspects in the Romanian terminology of nebulosity, in the scientific (meteorological) language, on one hand, and in the popular (common) language, on the other hand. The semantic field of nebulosity has as prototypal element: the term *nor* 'cloud'. This is a very complex term which is very discussed in DFA and it is part of many scientific phrases. Etymologically speaking, this terminology includes in particular elements borrowed from French and some elements formed in Romanian. A reduced category is represented by the Latin etymology and by the unknown/probable etymology.

Key-words: *terminology of nebulosity*, *meteorological language*, *popular language*, *typology of clouds*

Introducere

Prezentul articol îşi propune să analizeze terminologia nebulozităţii, pe de o parte, în limbajul ştiinţific (meteorologic) şi, pe de altă parte, în limbajul popular (comun). Ceea ce urmează a fi prezentat în această lucrare constituie o parte a cercetării efectuate pentru proiectul intitulat *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (ştiinţific versus popular)*[2].

* Această lucrare a fost elaborată în cadrul proiectului, finanţat CNCS, *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (ştiinţific versus popular)* (PN-II-ID-PCE-2011-3-0656, director: Cristina Florescu), desfăşurat la Institutul de Filologie Română „A. Philipide", în perioada 2011–2016.

[1] Institutul de Filologie Română „A. Philippide", Iaşi, România.

[2] Proiectul s-a finalizat cu un volum intitulat *Terminologia meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (ştiinţific versus popular)*, publicat în decembrie 2015, la Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi.

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

La baza analizei au stat dicţionare generale ale limbii române, dicţionare de specialitate, atlase lingvistice, dar şi unele lucrări de meteorologie. Discutând cu specialistul meteorolog şi cu specialistul dialectolog, a trebuit să optăm pentru păstrarea sau eliminarea unor termeni din limbajul meteorologic (instrumente de măsurare a fenomenelor atmosferice) sau a unor variante regionale (cu precădere a celor cu sensuri conotative). Am avut, de asemenea, în vedere stabilirea etimologiilor cuvintelor după limba de origine, dar şi a sintagmelor. În cazul sintagmelor am apelat la dicţionarul lui Oscar Villeneuve, *Glossaire de météorologie et de climatologie*, dar şi la un site canadian (www.btb.termiumplus.gc.ca), siglat TP.

În DFA (*Dicţionarul fenomenelor atmosferice*), articolele au fost redactate în ordine alfabetică astfel: cuvântul-titlu, scris cu majuscule şi bold şi cu indicarea accentului, litera grecească **Θ** [theta] pentru termeni populari, respectiv **Ξ** [ksi] pentru termenii ştiinţifici, categoria gramaticală, definiţia, prima atestare, citate ilustrative pentru ambele terminologii, precizarea surselor, forma de plural, variante regionale şi etimologia. Acolo unde a fost cazul s-a dat în subsol cu asterisc (*) etimologia unor sintagme.

Terminologie ştiinţifică *vs* terminologie populară

Termenul *nebulozitate* se defineşte ca: „gradul de acoperire cu nori (sau înnorare) a bolţii cereşti (exprimat în zecimi sau optimi de cer acoperit)” (DFA: 515), definiţie preluată din LTR, s.v., cf. Ciulache, Ionac 2003: 149. Nebulozitatea poate fi: *parţială* (sau *inferioară*), definită drept „cantitate a norilor din etajul inferior” (Ţîştea et al. 1965: 131) şi *totală*, definită prin „cantitate a norilor indiferent de înălţime” (*ibidem*).

Vom exemplifica cuvântul-titlu *nebulozitate*, extras parţial din DFA, p. 515, care este obiectul nostru de studiu:

> NEBULOZITÁTE s.f. Ξ 1. (Grad de) acoperire cu nori a bolţii cereşti (exprimat în zecimi sau optimi de cer acoperit) (cf. LTR, CIULACHE 2003, p. 149); grad de înnorare (v. înnorare). [1866] [Cometele] *sânt mai totdeauna încongiurate de o nebulositate care varie repede şi care se*

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

schimbă adesea într-o coamă strălucitoare. DRĂGHICEANU, C. 7; *Într-un front oclus cu caracter cald coexistă trei sisteme noroase: nebulozitatea frontului cald, cea a frontului rece şi nebulozitatea frontului cald inferior apărut în procesul de ocluziune*. DONEAUD 1966, p. 127 [...]. Cf. COSTINESCU, LM, ALEXI, W., ŞĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., DER, ŢÎŞTEA 1965, p. 130, M.D.ENC., DLR, DEXI. Ξ (În sintagmele) *Nebulozitate parţială* (sau *inferioară*) = (grad de) acoperire cu nori de un anumit gen, dintr-o anumită specie sau varietate, mai ales din etajul inferior. *În practica meteorologică se deosebeşte… o nebulozitate parţială, când aprecierea se referă la cantitatea norilor situaţi în etajul inferior*. MĂHĂRA 2001, p. 173 [...]. Cf. ŢÎŞTEA 1965, p. 131. *Nebulozitate totală* = (grad de) acoperire cu nori a bolţii cereşti, indiferent de înălţimea la care sunt situaţi aceştia. *În practica meteorologică se deosebeşte o nebulozitate totală când aprecierile asupra nebulozităţii se fac global, asupra tuturor tipurilor de nori*. MĂHĂRA 2001, p. 173 [...]. Cf. ŢÎŞTEA 1965, p. 131.
– Pl.: *nebulozităţi*. – Din fr. *nébulosité* (DLR)[*]. [A.B., C.F.][3]

După cum se observă, cuvântul-titlu este scris cu majuscule, bold, accentuat, este indicată litera specifică pentru terminologia ştiinţifică (Ξ), categoria gramaticală (s.f.), definiţia[4], prima atestare [1866], citate ilustrative din lucrări meteorologice şi precizarea altor surse bibliografice. Apoi, au fost indicate două sintagme (*nebulozitate parţială* şi *nebulozitate totală*), cu exemplificare pentru fiecare sintagmă, forma de plural, etimologia din franceză şi iniţialele autoarelor, iar în josul paginii, cu asterisc (*) – etimologia acestor sintagme.

Terminologia nebulozităţii cuprinde: lexemul *nor*, cu familia sa lexicală, tipologia norilor[5], sintagme ştiinţifice ce conţin termenii *nor* şi *nebulozitate*, şi, în cele din urmă, sintagme care fac referire la aspectul întunecat sau mai puţin întunecat al cerului (cf. Cărăbuş

[*] ***Nebulozitate parţială*** – cf. fr. *nébulosité partielle*, engl. *cloud amont* (VILLENEUVE, p. 268). ***Nebulozitate totală*** – cf. *nébulosité totale*, engl. *total cloud cover* (*ibidem*).

[3] Numele membrilor din echipa de proiect apar în DFA, prin iniţiale: A.B. = Alina Bursuc (căs. Pricop), C.C. = Cristina Cărăbuş, C.F.= Cristina Florescu, D.C. = Dan Chelaru, E.T. = Elena Tamba, F.O.= Florin-Teodor Olariu, L.A.= Liviu Apostol, L.M. = Laura Manea, M.P. = Mădălin Patraşcu.

[4] Am extras din DFA doar primul sens, căci al doilea se referă la ceaţă, pâclă, nefăcând parte din sfera noastră de interes.

[5] Deşi în limbajul de specialitate doar genurile apar scrise cu majusculă, totuşi pentru consecvenţă am preferat să scriem cu majusculă toate tipurile de nori.

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

2015: 31–32). Norii se împart în: familii, genuri, specii, varietăţi, nori anexă şi particularităţi suplimentare.

Familiile de nori cuprind: *nori inferiori* (sau *joşi*, Ţîştea et al. 1965: 134, ori *norii etajului inferior*, *ibidem*) „nori care se dezvoltă la înălţimi mai mici de 2000 m" (Ciulache, Ionac 2003: 152); *nori mijlocii* „nori care se formează între 2000 şi 7000 m" (*ibidem*) şi *nori superiori* (sau *înalţi*, Ţîştea et al. 1965: 134) „care apar la înălţimi de peste 7000 m" (Ciulache, Ionac 2003: 152).

Genurile de nori includ următoarele categorii: *Altocumulus* (Ac) „nori în formă de bancuri, straturi sau pături, albi sau cenuşii" (Ţîştea et al. 1965: 18), *Altostratus* (As) „gen de nori cenuşii sau albăstrii, sub formă de pături" (Ciulache, Ionac 2003: 8), *Cirrocumulus* (Cc) „nori cu aspect de banc, pânză sau strat subţire" (Ţîştea et al. 1965: 52), *Cirrostratus* (Cs) „nori transparenţi şi albicioşi, cu aspect fibros, neted şi lucios" (*ibidem*); *Cirrus* (Ci) „nori separaţi, în formă de filamente albe şi fine" (*ibidem*); *Cumulonimbus* (Cb) „nori cu densitate mare, în formă de munţi sau de turnuri uriaşe" (*ibidem*: 65); *Cumulus* (Cu) „nori separaţi, care se dezvoltă vertical în formă de domuri sau de turnuri" (*ibidem*: 66); *Nimbostratus* (Ns) „gen de nori cu aspect de pânză cenuşie" (Ciulache, Ionac 2003: 150); *Stratocumulus* (Sc) „gen de nori cu aspect de bancuri" (*ibidem*: 219); *Stratus* (St) „gen de nori în formă de pânză sau strat de nuanţă cenuşie" (*ibidem*: 220).

Speciile de nori sunt: *Calvus* (Cal) „specie a genului de nori Cumulonimbus" (*ibidem*: 28); *Capillatus* (Cap) „specie de nori Cumulonimbus de forma unei nicovale" (Ţîştea et al. 1965: 43); *Castellanus* (Cas) „specie de nori care prezintă protuberanţe cumuliforme ca nişte mici turnuri" (*ibidem*); *Congestus* (Con) „specie a genului de nori Cumulus cu aspect de conopidă înflorită" (Ciulache, Ionac 2003: 53); *Fibratus* (Fib) „specie a genurilor de nori Cirrus şi Cirrostratus, cu aspectul unor văluri subţiri" (*ibidem*: 88); *Floccus* (Flo) „specie a genurilor de nori Cirrus, Cirrocumulus, Altocumulus şi Stratocumulus" (*ibidem*); *Fractus* (Fra) „specie a genurilor de nori Stratus şi Cumulus" (*ibidem*: 93); *Humilis* (Hum) „specie a genului de nori Cumulus, cu aspect turtit" (*ibidem*: 111); *Lenticularis* (Len) „specie proprie genurilor de nori Cirrocumulus, Altocumulus şi Stratocumulus, având forme de

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

lentile sau migdale foarte alungite" (*ibidem*: 132); *Mediocris* (Med) „specie a genului de nori Cumulus" (*ibidem*: 140); *Nebulosus* (Neb) „specie de nori întâlnită mai ales la genurile Cirrostratus şi Stratus" (*ibidem*: 149); *Spissatus* (Spi) „specie a genului de nori Cirrus" (*ibidem*: 213); *Stratiformis* (Str) „specie de nor întâlnită la genurile Altocumulus, Stratocumulus" (*ibidem*: 219); *Uncinus* (Unc) „specie de nori Cirrus" (*ibidem*: 246).

Varietăţile de nori sunt: *Duplicatus* (Du) „varietate a norilor Cirrus, Cirrostratus, Altocumulus, Altostratus şi Stratocumulus, având formă de bancuri" (*ibidem*: 71); *Fumulus* (Fum) „varietate de nori cu aspect de văl foarte fin" (LTR IV: 114); *Intortus* (In) „varietate a genului de nori Cirrus, cu filamentele componente incurbate" (Ciulache, Ionac 2003: 122); *Lacunosus* (La) „varietate proprie genurilor de nori Cirrocumulus, Altocumulus, cu aspect de bancuri sau pături noroase subţiri" (*ibidem*: 130); *Opacus* (Op) „varietate proprie genurilor de nori Altocumulus, Altostratus, Stratocumulus şi Stratus, cu aspect de banc, strat sau pătură noroasă" (*ibidem*: 160); *Perlucidus* (Pe) „varietate caracteristică norilor Altocumulus şi Stratocumulus, cu aspect de banc sau pătură" (*ibidem*: 168); *Radiatus* (Ra) „varietate proprie norilor Cirrus, Altocumulus, Altostratus, Stratocumulus şi Cumulus, având forma unor benzi lungi, paralele" (*ibidem*: 188); *Translucidus* (Tr) „varietate a norilor Altocumulus, Altostratus, Stratocumulus şi Stratus" (*ibidem*: 237); *Undulatus* (Un) „varietate proprie genurilor de nori Cirrocumulus, Cirrostratus, Altocumulus, Altostratus, Stratocumulus şi Stratus" (*ibidem*: 248); *Vertebratus* (Ve) „varietate întâlnită mai ales la norii Cirrus, având elementele componente asemenea unor vertebre sau unui schelet de peşte" (*ibidem*: 257).

Norii anexă sunt: *Pannus* „nor anexă care se prezintă fie sub forma unor fragmente destrămate, fie ca un strat continuu, situat sub unul din norii din genurile Altostratus, Nimbostratus şi Cumulonimbus" (Ţîştea et al. 1965: 141); *Pileus* „nor anexă, sub formă de bonetă sau de căciulă, dezvoltat la norii Cumulus ori Cumulonimbus" (Ciulache, Ionac 2003: 169); *Velum* (Vel) „nor anexă caracteristic mai ales pentru genurile Cumulus şi

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

Cumulonimbus, având forma unui văl cu mare întindere orizontală" (*ibidem*: 256).

Particularităţile suplimentare ale norilor sunt: *arc de oraj* „arcus" (*ibidem*: 15); *Arcus* „particularitate suplimentară a norilor Cumulonimbus situată în faţa părţii lor inferioare şi având forma unui rulou orizontal dens" (*ibidem*); *Genitus* „porţiune a unui nor-origine" (*ibidem*: 100); *Incus* (Inc) „particularitate suplimentară a genului de nori Cumulonimbus" (*ibidem*: 112); *Mamma* (Mam) „caracteristică suplimentară a genurilor de nori Cirrus, Cirrocumulus, Altocumulus, Altostratus, Stratocumulus şi Cumulonimbus (*ibidem*: 137); *Mutatus* „termen care desemnează procesul de transformare internă a unui nor şi care determină trecerea lui dintr-un gen în altul" (*ibidem*: 148); *Tuba* „particularitate suplimentară a norilor Cumulonimbus şi rar a norilor Cumulus, cu aspect de coloană sau con noros" (*ibidem*: 241); *Virga* „particularitate suplimentară întâlnită la genurile de nori Cirrocumulus, Altocumulus, Altostratus, Nimbostratus, Stratocumulus, Cumulus şi Cumulonimbus" (*ibidem*: 257).

Sintagmele care se referă la apectul mai mult sau mai puţin întunecat al cerului sunt: *cer acoperit* „cer a cărui nebulozitate este de 8–10 zecimi" (Ţîştea et al. 1965: 45), *cer albastru* (sau albastrul cerului) „coloraţie albastră a cerului senin" (*ibidem*: 17), *cer foarte înnourat* „cer a cărui nebulozitate este egală cu 8–9 zecimi" (*ibidem*: 45), *cer noros* „cer a cărui nebulozitate este între 3–7 zecimi" (*ibidem*), *cer puţin noros* „cer a cărui nebulozitate este între 1–3 zecimi" (*ibidem*), *cer senin* „cer a cărui nebulozitate este între 0–2 zecimi" (*ibidem*). Termenul *cer* este definit în limbajul de specialitate astfel: „termen care indică gradul de acoperire şi tipologia norilor" (*ibidem*).

În limbajul popular, terminologia nebulozităţii nu este deloc fructuoasă, ea incluzând termenii *cer* „spaţiu văzut deasupra pământului pe care se observă norii" (DFA: 381), *corcolani* (formă de pl.) „nori groşi" (DA), *cosomor* „noros, înnorat" (DA), *nebulos*, *-oasă* „care este acoperit de nori" (DFA: 514), *nor* „masă delimitată de vapori, picături de apă sau cristale de gheaţă, care se află în aer" (DFA: 520), împreună cu variantele (*năur*, *noor*, *nour*, *nuor*, *nuvăr*) şi derivatele acestuia (*înnora* „a apărea nori pe cer" (MDA), cu

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

variantele *înnoura* şi *înnoora*, *înnorare* „faptul de a se înnora” (DA), cu varianta *înnourare*, *înnorat, -ă* „care este acoperit de nori” (DFA: 477), cu varianta *înnourat, -ă*, *negureaţă*[2] „nori negri şi întunecoşi” (DLR), *nora* „a (se) înnora” (DLR), cu variantele *noora*, *noura*, *nuăra*, *nuora*, *nuvăra*, *nuvera*, *norat*, *-ă* „înnorat, noros” (DLR), cu variantele *nourat, -ă* şi *nuorat, -ă, noreală* „nori de ploaie” (DLR), cu variantele *năoreală*, *nooreală*, *noureală*, *nuvăreală* şi *nuvereală*, *noreaţă* „vreme închisă, cu nori de ploaie” (DLR), *norişte* „cer înnorat” (DLR), cu varianta *nourişte*, *noros, -oasă* „înnorat” (DLR), cu variantele *nooros*, *-oasă*, *noruos*, *-oasă*, *nouros*, *-oasă*, *nuoros*, *-oasă* şi *nuvăros*, *nuoriecios*, *-oasă* „înnorat”(ALR I 1 234 pc. 273), *oblăcei* „nori”, *oiţă* „nouraş alburiu, aducător de ploaie” (DLR), *şiriţă* „nori subţiri”, *rupere de nori* „ploaie torenţială” (DLR), şi *ţărcălam*, cu forma de pl. *ţarcalani* „nori mărunţi, roşietici” (DLR). O serie de derivate, unele diminutivale de la *nor*, nu au fost incluse în DFA: *nourel*, cu varianta *norel*, *noureţ*, *norişor*, *noricel*, *noriu, -e* „de culoarea norilor de ploaie; gri-vânăt” (DLR), cu varianta *nuriu, -ie*, *noruţ*, cu varianta *nuoruţ*, deoarece nu se încadrează în sfera noastră de cercetare.

În limbajul comun, cuvintele *ceaţă*, *negură* şi *pâclă* şi derivatele lor (*ceţos*, *înceţoşa*, *înnegura*, *negureală*, *negureaţă*, *neguros*, *pâclos*) se suprapun cu nebulozitatea, doar atunci când arată gradul de înnorare a cerului. Singurul termen care face referire la nori este derivatul *negureaţă*[2] (cf. Cărăbuş 2015: 39).

Terminologia ştiinţifică se suprapune cu cea populară. Este cazul cuvintelor *cer*, *înnorat, -ă*, *nebulos, -oasă*, *nor*, *noros, -oasă* şi al sintagmei *rupere de nori*. În limbajul ştiinţific, unităţile lexicale sunt relativ puţine, comparativ cu cele frazeologice care sunt numeroase (*banc de nori*, *barieră noroasă*, *baza norilor*, *cer acoperit*, *nebulozitate parţială*, *nebulozitate totală*, *nori frontali*, *nori industriali*, *nori stratiformi*, *sistem noros*, *specii de nori*, *văl noros*, *vârful norilor*, *zid de foehn* etc.), în timp ce, în limbajul popular, situaţia este inversă: unităţile lexicale sunt majoritare faţă de cele două unităţi frazeologice (*rupere de nori* şi *scutureală de nori*, ambele sintagme suprapunându-se cu alt câmp semantic, cel al precipitaţiilor).

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

Etimologia

Etimologia termenilor referitori la *nebulozitate* este formată din împrumuturi, cele mai multe de origine franceză. Multe dintre sintagme au fost traduse din limbile franceză şi engleză. În limba română, denumirile norilor sunt împrumuturi din latina savantă după modelul limbilor franceză şi engleză (de exemplu: *Altocumulus*, *Floccus*, *Fibratus* etc.). Meteorologii raportează aceşti termeni utilizaţi în limbajul de specialitate direct la limba latină: de ex. *Altocumulus* – altus „înalt" şi *Cumulus* „grămadă", *Floccus* „zdreanţă", *Fibratus* „fibros").

Din punct de vedere etimologic, terminologia nebulozităţii cuprinde: cuvinte moştenite, cuvinte împrumutate (din latina savantă, din franceză, din latina savantă şi din franceză, din franceză şi engleză, din maghiară), cuvinte formate pe teren românesc, cuvinte cu etimologie necunoscută şi cuvinte cu etimologie probabilă.

Singurul element moştenit este termenul *nor* (< lat. *nubilum* – DLR).

Categoria lexicală cea mai numeroasă o reprezintă împrumuturile. Astfel, din latina savantă a fost împrumutat lexemul *nimbus* (din lat. *nimbus* – MDA). Împrumuturile din franceză sunt o categorie bine reprezentată: *Altocumulus* (din fr. *altocumulus* – MDA), *Altostratus* (din fr. *altostratus* – MDA), *Cirrus* (din fr. *cirrus* – MDA), *Congestus* (din fr. *congestus* – DEXI), *nebulos, -oasă* (din fr. *nébuleux* – DLR), *nebulozitate* (din fr. *nébulosité* – DLR).

O altă categorie de împrumuturi sunt cele din latina savantă şi din franceză: *Stratus* (din lat., fr. *stratus* – DLR), *Virga* (din lat., fr. *virga* – MDA).

Cea mai bine reprezentată categorie lexicală este cea a împrumuturilor din limbile franceză şi engleză: *Fibratus* (cf. fr., engl. *fibratus* – Villeneuve 1974: 165), *Floccus* (cf. fr., engl. *floccus* – *ibidem*: 166), *Humilis* (cf. fr., engl. *humilis* – *ibidem*: 205), *Lacunosus* (cf. fr., engl. *lacunosus* – *ibidem*: 237),

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

Lenticularis (cf. fr., engl. *lenticularis – ibidem*: 239), *Moazagotl* (cf. fr., engl. *moazagotl – ibidem*: 263), *Tuba* (cf. fr., engl. *tuba – ibidem*: 389), *Undulatus* (cf. fr., engl. *undulatus – ibidem*: 391).

Un singur termen are etimologie maghiară: *ţărcălam*, cu varianta *ţarcalán* (din magh. *cirkalom* – DLR).

Sintagmele ştiinţifice care desemnează nebulozităţi sunt traduceri din limbile franceză şi engleză. Iată câteva exemple: *banc de nori* (cf. fr. *banc de nuages*, engl. *cloud bank – ibidem*: 51), *barieră noroasă* (cf. fr. *barrière de nuages*, engl. *cloud bar – ibidem*: 54), *baza norilor* (cf. fr. *base d'un nuage*, engl. *cloud base – ibidem*: 55), *cer acoperit* (cf. fr. *ciel couvert*, engl. *overcast sky – ibidem*: 85), *nebulozitate parţială* (cf. fr. *nébulosité partielle*, engl. *cloud amont – ibidem*: 268), *nebulozitate totală* (cf. *nébulosité totale*, engl. *total cloud cover – ibidem*), *specii de nori* (cf. fr. *espèces de nuages*, engl. *species of clouds* – Villeneuve 1974: 18), *văl noros* (cf. fr. *nappe de nuages*, engl. *cloud sheet – ibidem*: 267), *vârful norilor* (cf. fr. *sommet d'un nuage*, engl. *cloud top – ibidem*: 352).

Un singur termen are etimologie multiplă: *Nimbostratus* (din fr. *nimbo-stratus* – MDA). Cf. lat. *nimbostratus*, fr. *nimbostratus*, engl. *nimbostratus* – Villeneuve 1974: 272).

O categorie bine reprezentată a nebulozităţilor este cea a cuvintelor formate pe teren românesc: *înnora* (pref. *în-* + *nor* – MDA), *înnorare* (v. *înnora* – MDA), *înnorat, -ă* (v. *înnora* – MDA), *nora* (v. *nor*; cf. lat. *nubilare* – DLR), *negureaţă* (*negură* + suf. *-eaţă*) *norat,-ă* (v. *nora* – DLR), *noreală* (*nor* + suf. *-eală* – DLR), *noreaţă* (*nor* + suf. *-eaţă* – DLR), *norişte* (*nor* + suf. *-işte* – DLR), *noros,-oasă* (*nor* + suf. *-os* – DLR), *nuoriecios,-oasă* (*nuori* (pl. lui *nuor*) + suf. *-(e)cios* – DLR), *oiţă* (*oaie* + suf. *-iţă* – DLR), *şiriţă* (*şir* + suf. *-iţă* – DLR).

Un singur termen are etimologie necunoscută: *corcolani* (et. nec.; cf. *cocolan*).

Există şi termeni cu etimologie probabilă: *cosomor* (cf. *posomorî*, cf. magh. *szomorú* „trist" – cf. MDA) şi *oblăcei* (cf. sb. *oblak* „nor" – DLR).

Sinonimia este relativ restrânsă, remarcându-se atât în terminologia ştiinţifică: *nebulozitate – grad de înnorare*, *nori*

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

inferiori – nori joşi – norii etajului inferior, *nori superiori – nori înalţi*, *nori de convecţie – nori convectivi*, cât şi în cea populară: *cosomor – înnnorat – nebulos – norat – noros – nuoriecios*, *înnora – nora*, *nori – oblăcei*, *rupere de nori – cumpănă*.

Concluzii

Terminologia referitoare la nebulozitate, în general, şi la nori, în special, o constituie împrumuturile din latina savantă după modelul limbilor franceză şi engleză. Din punct de vedere gramatical, această terminologie este formată din: substantive (majoritatea) şi doar câteva adjective şi verbe. O categorie aparte o reprezintă substantivele fără gen (*Altostratus*, *Cirrus*, *Pannus*, *Tuba* etc.). Lexemul *nor* se constituie ca element prototipal al câmpului semantic al nebulozităţii. Sintagmele ştiinţifice sunt numeroase, comparativ cu unităţile lexicale şi cu sinonimele.

Bibliografie

Izvoare şi lucrări de referinţă

ALR I: *Atlasul lingvistic român*, partea I, Material netipărit [din anchetele lui Sever Pop].

DA: *Dicţionarul limbii române*, tomul I, partea II, litera *C*, Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul", 1940; tomul I, partea I, *F–I*, Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională, 1934.

DER: *Dicţionar enciclopedic român*, vol. III: K–P (1965), Bucureşti, Editura Politică.

DEXI: *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, coordonator ştiinţific: Eugenia Dima, Chişinău, Arc & Gunivas, 2007.

DFA: *Dicţionarul fenomenelor atmosferice* (DFA), în Cristina Florescu (ed.), *Terminologie meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (ştiinţific versus popular)*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2015, p. 325–678.

DLR: *Dicţionarul limbii române*. *Serie nouă*, tomul VII, partea 1, litera *N*; tomul VII, partea a 2-a, 1971; litera *O*, tomul X, 1969; litera *S*, tomul

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)

XI, partea 1, 1986–1994; litera *Ş*, tomul XII, partea I, 1978; litera *Ţ*, Bucureşti, Editura Academiei, 1994.
LTR: *Lexiconul tehnic român*, vol. IV, Bucureşti, Editura Tehnică, 1952.
MDA: *Micul dicţionar academic*, vol. I (*A–Me*), vol. II (*Mi–Z*) Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2010.

Literatură secundară

CĂRĂBUŞ C., *Nebulozitățile*, în Cristina Florescu (ed.), *Terminologie meteorologică românească a fenomenelor atmosferice (științific versus popular)*, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", p. 31–45, 2015.
CIOVICĂ N., STANCU M., BERBECEL O., ROGODJAN I., EFTIMESCU M., DONEAUD A., *Factori meteorologici şi importanţa lor în agricultură*, în *Agrometeorologie*, Bucureşti, Ceres, p. 1–45, 1970.
CIULACHE S., IONAC N., *Dicţionar de meteorologie şi climatologie*, Bucureşti, Ars Docendi, 2003.
DONEAUD A., BEŞLEAGĂ N., *Meteorologie sinoptică, dinamică şi aeronautică*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1966.
MĂHĂRA G., *Meteorologie*, Oradea, Editura Universităţii Oradea, 2001.
MIHĂILĂ D., TĂNASĂ I., *Introducere în meteorologia practică*, Suceava, Editura Universității „Ştefan cel Mare", 2010.
ŢÎŞTEA D., BACINSCHI D., RADU N., *Dicţionar meteorologic: român–rus–francez–englez–german–spaniol*, Bucureşti, Institutul Meteorologic, 1965.
VILLENEUVE G.-O., *Glossaire de météorologie et de climatologie*, Les Presses de l'Université Laval, 1974.

BDD-V4928 © 2016 Aracne editrice
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:34 UTC)